

Musikalske ekspeditioner i arktis finder lyden af nord

Verdens nordligste orkester har sendt en nysgerrig norsk komponist på ekspedition til Svalbard i Arktis. Hos svenske Niklas Sivelöv er det nordlige et sted i sindet – hvor man gerne må danse.

KLASSISK

THOMAS MICHELSEN

Lasse Thoresen: *Lyden av Arktis*. Arktisk Filharmonik. 2L

Niklas Sivelöv: *Symfoni nr. 1 og 5*. Malmö Opera Orchestra. Naxos

Pianisten, excentrikeren og geniet Glenn Gould producerede tilbage i 1960'erne og 1970'erne en radioudsendelse, der senere blev til en montage af både lyd og billeder. 'The Idea of North' hedder den. Med lag af visuelle indtryk og fortællende stemmer lagt kontrapunktisk oven i hinanden, som var der tale om en komposition af Bach, undersøger canadieren Gould her, hvad nord er. I virkeligheden. Men også som idé i vores bevidsthed.

To nye album følger på hver sin måde i de store fodspor fra Goulds nesko.

For verdens nordligst placerede symfoniorkester har det været en indlysende mission at undersøge, hvad Arktis er. Med base nord for polarcirklen i den samiske del af Nordnorge, nærmere bestemt i byerne Tromsø og Bodø, har orkestret Arktisk Filharmonik bedt den norske komponist Lasse Thoresen trække pelshuen godt ned over ørerne og så ellers rejse så langt nordpå i Norge, han kan komme. Til øgruppen Svalbard helt oppe ved Ishavet. Langt, langt nordpå ud for Grønlands østkyst.

Ekspeditionen har resulteret i det besættende og komplekse, men alligevel magisk nok let tilgængelige symfoniske værk med den norske titel 'Lyden av Arktis'.

Musikken begynder forudsigeligt med iskolde vindpust, der stryger lavt gennem orkestret. Kolde hamrende lyde og glidende tonebevægelser fremmaler et hvidt landskab, og kun gradvis bliver man opmærksom på små levende væsener, der flyver eller flager forbi.

Liv vækkes. Noget hvisker. Og er det, der nu piber, ikke et pattedyr af en art? Der er liv i isørkenen, opdager man, mens man lytter

til en 24-bits optagelse, der rent teknisk er blandt de lækreste og mest præcise, jeg har hørt.

CO₂-neutral rejse

Orkestrets musikere er placeret i cirkelformation, inspireret af polarcirklen velsagtens, så hvert et lille sus og hver lille rislen af vand i det ellers frose landskab høres krystalklart. Det, man drømte om, da man i 1970'erne eksperimenterede med kvadrofon til husbehov, er her realiseret.

Vi er på Svalbard med Thoresen og Arktisk Filharmonik, og ikke bare naturen, men også samisk joik og arkivoptagelser af gammel norsk folkesang flettes ind. Mens orkestrets danske dirigent, Christian Kluxen, sikkert styrer de mange finesser i Thoresens neoimpressionistiske, eklektiske og detaljerede musik, er det bare at lade sig forføre, for rejsen til Svalbard er CO₂-neutral.

Vi kommer med indenfor i varmen til fest med norske *slåtter* spillet på, hvad der lyder som det traditionelle norske folkemusikinstrument hardangerfele, og inden slutsatsen 'Kollaps' har Thoresen taget et sving omkring det senromantiske i den næstsidste af værket's ni dele, som med sin 'Hymne til det urørte' synes inspireret af det bedste, en orkestremagiker som Richard Strauss har skrevet.

Lasse Thoresen har været på Svalbard flere gange, og han er kommet til at opfatte naturen her på Jorden som »en hinde af liv, der omslutter en nøgen sten i verdensrummet«. Som noget, der engang var en overvældende modstander for mennesket. Indtil teknologien reducerede naturen til en truet ressource.

I Arktis genfandt Lasse Thoresen en bevidsthed om mennesket ikke som klodens hersker, men som en marginal eksistens.

'Lyden af Arktis' afspejler meget af det, der er gået for sig i musikhistorien og dermed i

den europæiske menneskeheds historie det sidste par hundrede år. Men når en fugl, en lille gnaver eller en rislende strøm af forårsmeltet isvand dukker op i musikken, er det hele nemt at tage ind, ja, næsten Disney-nuttet, og fordi musikken er skrevet som byggeklodser, kan Arktisk Filharmonik nemt pakke dele af den i rygsækken og tage dem med rundt til koncerter helt oppe i toppen af Norge.

Mørkt og fortættet

For nordmanden Thoresen førte mødet med Svalbard til eksistentielle spørgsmål om menneske og natur. Ligesom det for kontrapunktikeren Glenn Gould for et halvt århundrede siden førte til en filosofisk-musikalsk montage. Men »det nordlige sinds univers«, som den danske komponist Per Nørgård som ung kaldte det, kan også være noget, man bærer netop i sit sind.

Sådan virker det, som om det er for den svenske pianist Niklas Sivelöv, der er professor i klaverspil ved Det Kongelige Danske Musikonservatorium.

Når Sivelöv ikke underviser, forbereder koncerter eller indspiller plader som pianist, er han en flittig komponist. På et nyt album med Malmö-operas orkester dirigeret af Joachim Gustafsson kan man høre Sivelövs 1. og 5. symfoni, og straks 1. symfoni er i gang, hører man fortsættelser af nordisk folkemusik.

Sibelius og blues

Men især er den svenske pianist og komponists musik fortættet og mørk. Rugende. På mange måder en fortsættelse af Sibelius' finske symfonier. 'Nordico' hedder Sivelövs 1. symfoni, og jeg ved ikke, om det er, fordi der både er moderne dans og mørke melodiske drag på spil, at jeg først kom til at læse det som 'Nordisco'. Men mørke og dans spiller hovedroller hos denne komponist. Med Si-

Arktisk Filharmonik (billedet øverst) har hjemme nord for polarcirklen, og det norske orkester er verdens nordligst baserede professionelle symfoniorkester. Orkestret har bedt den norske komponist Lasse Thoresen rejse endnu længere nordpå til øgruppen Svalbard (billedet herover). Ekspeditionen har resulteret i værket 'Lyden av Arktis'. Foto: PR-foto og Jens Hartmann

belius' dystre finske skove lurende i baggrunden.

Sivelövs musik kendte jeg ikke. Nu har jeg opdaget den, og han er en skøn symfoniker, der kan skrive bredt, mørkt og manende for orkester. En ensom orientalsk stemme dukker op i den nordiske kontekst, for verden i dag er globaliseret. Men det dystre og kompakte er helt tydeligt musikkens dna, og for mig at høre er denne musik et indre anliggende.

Sjæl og psyke er fortættet til intense noder. Efter et skrig, som kunne være malet af Edvard Munch, graver symfonien sig ind i sig selv – meget nordisk, personligt og privat forekommer det mig – inden Sivelöv med inspiration fra gode gamle Stravinsky lader musikken slutte dansende, med neoklassicistiske rytmiske træk i en stampende katastrofeopspændt og måske lige lovlig lang, men tydeligvis så meget desto mere ægte følt finaleafslutning. Og selvfølgelig er der, ligesom i Sivelövs ekspressive, sejtflydende og bluesfarvede 5. symfoni, gjort god brug af komponistens eget instrument, klaveret. Sådan som allerede Stravinsky gjorde det.

Ideen om nord er i vores hoveder. Men mens isen smelter, er det nordlige fortsat derude. Eller derinde. Disse to nye album lader dig rejse op til den nordligste nordiske natur og ind i det nordlige som et mentalt rum. De er i høj grad værd at lytte til.

thomas.michelsen@pol.dk